

8. Dimov, N. Mljako, Sofija, 1971.
9. Dinić, K. Le Képhir. Paris, 1888. Doktorska disertacija.
10. Korolev, N. S. Tehničkaskaja mikrobiologija kislomoločnih produktova. Piščevaja promislennost, Moskva, 1966.
11. Panjkov, A. Prigotovlenie zakvasok pri proizvodšte kefira. Moločnaja promislennost, 3, Moskva, 1960.
12. Parijez, S. Kefir. Kemija u industriji, XI (8), Zagreb, 1962.
13. Parijez, S. Prilog poznavanju proizvodnje kefira. Mljekarstvo, 23 (6), Zagreb, 1973.
14. Patkulj, G. Biohimičkaskije svojstva kefira po sposobu jega proizvodstva. Moločnaja promislennost, 3, Moskva, 1960.
15. Sabadoš, D. Kefir. Mljekarstvo, 8 (2), Zagreb, 1958.

PROIZVODNJA I PROMET MLEKA I MLEČNIH PROIZVODA U BRDSKO-PLANINSKIM PODRUČJIMA SR SRBIJE*

Momčilo ĐORĐEVIĆ
Institut za mlekarstvo, Beograd

UVOD

Kad govorimo o brdsko-planinskim područjima SR Srbije, onda imamo na umu užu teritoriju i Kosovo. Na brdsko-planinska područja koja istovremeno, dobrim delom, predstavljaju i nerazvijene rejone dolazi oko 70% od ukupnog zemljišta u Republici (1). U ovom delu se nalazi oko 2,7 miliona ha poljoprivrednih površina i oko 1,86 miliona ha obradivih. U odnosu na celu Republiku na ova područja dolazi: oraničnih površina cca 33%, livada cca 79%, pašnjaka cca 76%, goveda cca 65%, ovaca cca 75% i stanovnika cca 51%.

Na 100 ha oraničnih površina dolazi oko 175 poljoprivrednih stanovnika (prosek SR Srbije iznosi 116). Privreda ima izrazito naturalni karakter, jer se oko 80% poljoprivrednih proizvoda troši u domaćinstvima. Zbog malih ulaganja u poljoprivredu, ekstenzivnog korišćenja oranica i livada, slabe tehničke opremljenosti i povezanosti sa tržištem, a uz neorganizovan promet robom, ova područja su nosila i još nose pečat ekstenzifikacije i nazadovanja poljoprivrede. Gotovo se slobodno može tvrditi da se ranije uspostavljeni odnosi nisu znatnije izmenili ni posle Reforme. Brže prilagođavanje uslovima tržišta i cenama je uglavnom izostajalo zbog mentaliteta, ili, bolje reći, nepoverenja stanovnika ovih područja. Razloge za ovakve pojave ne treba tražiti samo u visokom stepenu nepismenosti i opštoj zaostalosti stanovnika ovih područja, već i u često šablonski i kampanjski izvedenim akcijama bilo u ratarstvu, stočarstvu ili voćarstvu. Suprotno tome, gde se stručno, uporno i savesno radilo ima rezultata u proizvodnji, kao npr. kod veštačkih livada, krompira, jagodičastog voća i, delimično, tova junadi.

Što se tiče mlecarske proizvodnje i prometa ona nosi takođe obeležje celokupne poljoprivredne proizvodnje, iako je mleko na ovim područjima i hrana i bogatstvo naroda. No, na žalost, nazadovanje proizvodnje, a naročito proizvodnje ovčijeg i kozijeg mleka, kao tipičnih predstavnika je očito i ujedno zabrinjavajuće.

Referat održan na Memorijalnom simpozijumu posvećenom akademiku prof. dr Nikoli Zdanovskom o temi: »Aktuelni problemi razvitka poljoprivrede brdsko-planinskog područja«.

Prema podeli Instituta za ekonomiku poljoprivrede u Beogradu u brdsko-planinskim područjima SRS se nalazi 88 opština ili 70% od celokupnog broja. Ove opštine su raspoređene u 11 brdsko-planinskih oblasti, a otkup mleka se delimično vrši u nišavsko-svrljiškoj, južnomoravskoj, kućajsko-homoljskoj i podrinjskoj. U ovim oblastima deluju mlekare iz Zaječara, Petrovca na Mlavi, Požarevca, Pirota, Niša, Velike Plane, Svetozareva i Kosova polja. O niskoj stopi zahvatanja mleka svedoči i podatak da je sa cele teritorije uže Srbije pre 15 godina otkupljivano svega 5,1%, a sa Kosova 1,6% od ukupne proizvodnje sa individualnih gazdinstava. Prema proceni našeg Instituta, sa brdsko-planinskih područja uže teritorije Srbije se u to doba otkupljivalo svega 1%, a sa istih terena Kosova, izuzev sezonskih zahvata, nije bilo značajnijeg otkupa.

PROIZVODNJA MLEKA I PROMET

S obzirom da statistika i katastar ne dele brdsko-planinska područja od ostalih, zbog čega nema tačnih, kako podataka o površinama tako i o proizvodnji mleka, prinuđeni smo da se oslonimo na pojedine ankete i procene. Učešće proizvodnje mleka ovih rejona prema proizvodnji cele Republike nije u istom odnosu kao kod broja goveda i ovaca. Ova razlika dolazi otuda što je produktivnost po grlu daleko manje nego u ravninama, pa cenimo da se proizvodi svega 35—40% od svih količina mleka u Republici.

Od pojedinih karakteristika proizvodnje mleka na užem području Srbije i Kosovu interesantna je relativna proizvodnja po glavi stanovnika i njena raspoređenost. Ona je, istina, danas povoljnija nego pre deset godina, kada je u ovim područjima bilo preko 10 opština sa proizvodnjom ispod 50 litara mleka po glavi godišnje.² Danas su na toj granici opštine Uroševac 47, Đakovica 46, Kosovska Mitrovica 44, i Priština 42 litra mleka po glavi. Prosečna proizvodnja u Kosovu iznosi 71 litar mleka i, izuzev opštine Leposavić sa 160 i opštine Istok sa 112 litara, sve ostale su u kategoriji između 50.100 litara (3)

(Nastavit će se)

Vijesti

SEKCIJA TEHNOLOGA ZAPOČELA S RADOM

Dana 4. IV 1975. Sekcija tehnologa Udruženja mljekarskih radnika Hrvatske održala je u Zagrebačkoj mljekari svoj prvi sastanak. Uz poziv su sve mljekarske organizacije primile teze za temu: »Problematika proizvodnje čistih kultura u mljekarama Hrvatske«. Tako su na sastanku ove teze bile baza za diskusiju, koja je bila interesantna. Iz same diskusije moglo bi se sažeto izvesti osnovne misli: